

## NOVES LOCALITZACIONS D'OPISTOBRANQUIS ALS PAÏSOS CATALANS

Cristian R. Altaba \* i Anna Traveset \*

Rebut: març de 1984

### SUMMARY

#### New findings of Opisthobranchs in the Catalan Countries

New data are presented on the geographical distribution of Opisthobranch molluscs in the Catalan Countries (Catalonia, Valencia and the Balearic Islands). Despite recent studies of this group along the Catalan coast, there is still much to be known about them, especially the Pyramidellids. Most of the species mentioned here have been found in tana-tocoenoses.

La present nota és un esment d'una selecció de les espècies d'opistobranquis més interessants que hem trobat a les nostres costes, alguns dels quals no havien estat mai citats ací a causa, malauradament, de la manca d'estudi d'aquest grup de gasteròpodes.

S'han fet revisions dels opistobranquis de la nostra mar (WIRZ-MANGOLD & WYSS, 1958; ROS, 1975; BALLESTEROS, 1981), però sense aprofundir en els piramidehacis, dels quals, a causa de la seva reduïda grandària i gran nombre de formes, es desconeix pràcticament tot, de manera que fins ara llur sistemàtica ha estat basada simplement en la conquilla. La majoria d'espècies d'aquest grup ha estat trobat en tana-tocenosis.

Ordre Cephalaspidea  
Família Scaphandridae  
*Cylichna (Cylichnella) crossei*  
(Bucquoy, Dautzenberg & Dollfus, 1886)

Un exemplar mort a la platja d'Es Grao (Menorca), VII-1979. Un exemplar mort a la platja d'Alcúdia (Mallorca), X-1979.

Altres localitzacions catalanes: platja de Canet de Rosselló (BUCQUOY, DAUTZENBERG & DOLLFUS, 1886); Blanes (Selva), fons de sorra amb micromolluscs, a la banda exterior de l'escullera del port, més de 100 exemplars (ROS, 1975); conquilles a les platges d'Es Grao i Cala en Porter (Menorca) (ALTIMIRA, 1972); conquilles a les platges de Portbou i Garbet (Alt Empordà) (ALTIMIRA, 1975).

\* Departament d'Ecologia. Facultat de Biologia. Universitat de Barcelona. Av. Diagonal, 645. 08028 Barcelona.

Diagnosi: BUCQUOY, DAUTZENBERG & DOLLFUS (1886).

Distribució: Mediterrani.

L'espècie és nova per a l'illa de Mallorca.

*Cylichna (s.s.) alba* (Brown, 1827)

Un exemplar mort a la platja d'Alcúdia (Mallorca), X-1979.

Altres localitzacions catalanes: Eivissa (NORDSIECK, 1972); conques a la platja d'Es Grao (Menorca) (ALTIMIRA, 1973).

Diagnosi: NORDSIECK (1972).

Distribució: Atlàntic nord, Mediterrani, Brasil.

L'espècie és nova per a l'illa de Mallorca.

Família Atyidae

*Atys (Roxaniella) jeffreysi*

(Weinkauff, 1866)

Un exemplar mort entre xarxes calades sobre fons de *Posidonia oceanica*, a 7,5 metres de profunditat, l'Ampolla (Baix Ebre), III-1979.

Altres localitzacions catalanes: Eivissa (NORDSIECK, 1972); Port de Sóller (2 exemplars), Sant Jordi (4 ex.), en estómacs de grans astèrids (GASULL & CUERDA, 1974); Sant Pol de Mar (Maresme), en estómacs d'astèrids (ALTIMIRA, 1977a).

Diagnosi: PRUVOT-FOL (1954).

Distribució: Mediterrani nord-occidental.

Ordre Ascoglossa

Família Oxynoidae

*Lobiger serradifalci* (Calcara, 1840)

Un exemplar mort a la banda sud de l'istme sorrenc de Peníscola (Baix Maestrat), XII-1978; l'animal, ja mig sec, presentava una coloració vermellosa intensa.

Altres localitzacions catalanes: Balears (CARUS, 1889-1893) (VAYSSIÈRE, 1885); platja de Sa Punta, Maó (Menorca) (HIDALGO, 1917).

Diagnosi: GONOR (1961).

Distribució: Mediterrani.

Família Polybranchiidae

*Bosellia mimetica* Trinchese, 1890

Dos exemplars sobre *Halimeda tuna* en una paret vertical orientada al nord, a 2 m

de profunditat, en un pas de molt corrent, a la platja de Santa Cristina, Lloret de Mar (Selva), VIII-1983.

Altres localitzacions catalanes: Banyuls (Vallespir), freqüent des del II-1957, sobre *Halimeda tuna* o excepcionalment *Udotea* (PORTMANN, 1958; WIRZ-MANGOLD & WYSS, 1958); Tossa de Mar (Selva), un exemplar sobre *Halimeda tuna*, a dues milles aproximadament al sud del poble, a uns 500 m de la costa, sobre fons de pre-coral·ligen amb abundant *Peyssonniella*, *Udotea* i *Halimeda*, a uns 22 m de profunditat (BALLESTEROS, 1979).

Diagnosi: PORTMANN (1958), SCHMEKEL & PORTMANN (1982).

Distribució: Mediterrani occidental i Carib sud.

Ordre Arminacea

Família Arminidae

*Armina maculata* Rafinesque, 1814

Quatre exemplars pescats al ròssec a Roses (Alt Empordà), sobre fons de fang a uns 50 m de profunditat, VIII-1977 (Ortensi, col.). Rep el nom popular d'«orelletes».

Altres localitzacions catalanes: Barcelona, 10 ex. pescats al ròssec sobre fons fangós o sorrenc fangós, entre 70 i 150 m de profunditat (BALLESTEROS, 1981); Banyuls (Vallespir), cinquanta exemplars a 20-70 m de profunditat, davant del laboratori Aragó, 1974-1980 (SCHMEKEL & PORTMANN, 1982).

Diagnosi: BALLESTEROS (1981).

Distribució: Mediterrani occidental i Atlàntic oriental des del golf de Gascunya fins a la costa oest d'Àfrica.

Ordre Pyramidellomorpha

Família Pyramidellidae

*Chrysallida (Parthenina) suturalis*

(Philippi, 1844)

Un exemplar entre xarxes calades sobre coral·ligen, Lloret de Mar (Selva), IV-1979.

Altres localitzacions catalanes: Sant Pol de Mar (Maresme) (ALTIMIRA, 1980).

Diagnosi: NORDSIECK (1972).

Distribució: Mediterrani occidental i Atlàntic nord.

*Phasianema costatum* (Broceli, 1814)

Un exemplar mort a la platja de Lloret de Mar (Selva), VIII-1975. Un exemplar mort a la platja de l'Escala (Baix Empordà), IV-1979.

Altres localitzacions catalanes: l'Ametlla de Mar, l'Ampolla i platja de l'Arenal (Baix Ebre) (ALTIMIRA, 1976); l'Ametlla de Mar (Baix Ebre) (ROS & ALTIMIRA, 1977); illes Medes (Baix Empordà) (ALTIMIRA, HUELIN & ROS, 1981).

Diagnosi: NORDSIECK (1972), ROS & ALTIMIRA (1977).

Distribució: Mediterrani occidental i Atlàntic proper.

*Turbonilla (s.s.) hoeki*

Dautzenberg & Hamonville, 1896

Sis exemplars morts a la platja d'Alcúdia (Mallorca), X-1979.

Altres localitzacions catalanes: l'Ampolla i platja de l'Arenal (Baix Ebre) (ALTIMIRA, 1976); platges de Portbou i Garbet (Alt Empordà), Cubelles, Vilanova (Garraf) (ALTIMIRA, 1977b).

Diagnosi: NORDSIECK (1972).

Distribució: Cantàbric, Açores i Mediterrani nord-occidental.

L'espècie és nova per a les illes Balears.

*Odostomia (Brachystomia) ambigua novegradensis* (Brusina, 1865)

Un exemplar mort a la platja de l'Escala (Baix Empordà), IV-1979.

Altres localitzacions catalanes: Garraf (Garraf) (ROS, 1975; ALTIMIRA & ROS, 1977).

Diagnosi: NORDSIECK (1972).

Distribució: Mediterrani, Mar Negra i Atlàntic proper.

*Eulimella (Ptycheulimella) praelonga* (Jeffreys, 1884)

Un exemplar entre xarxes calades sobre fons de sorra de gra mitjà amb *Posidonia oceanica*, a uns 12 m de profunditat, Arenys de Mar (Maresme), II-1980.

Un exemplar entre xarxes calades sobre coralligen, a uns 50 m de profunditat, Lloret de Mar (Selva), VII-1979.

Diagnosi: NORDSIECK (1972).

Distribució: Mediterrani i Atlàntic proper.

L'espècie és nova per a la fauna dels Països Catalans.

## AGRAIMENTS

A Joandomènec Ros (Dept. Ecologia, Facultat de Biologia, Universidad de Murcia), Manuel Ballesteros (Dept. Zoologia, Fac. Biologia, Universitat de Barcelona), Joan Ortensi (Roses), i molt especialment al desaparegut Carles Altimira (Barcelona).

## BIBLIOGRAFIA

- ALTIMIRA, C. 1972. Notas malacológicas. XVI. Contribución al conocimiento de la fauna malacológica marina de Menorca. *P. Inst. Biol. Apl.*, 53: 33-52.
- ALTIMIRA, C. 1973. Notas malacológicas. (18). Datos sobre la fauna malacológica marina de la isla de Menorca. *Misc. Zool.*, 3 (3): 9-10.
- ALTIMIRA, C. 1975. Moluscos testáceos recolectados en el litoral de la parte norte de la provincia de Girona (Mediterráneo occidental español). *Inv. Pesq.*, 39 (1): 63-78.
- ALTIMIRA, C. 1976. Moluscos testáceos recolectados en el litoral sur de Tarragona (Delta del Ebro) (Mediterráneo occidental español). *Ibid.*, 40 (2): 581-595.
- ALTIMIRA, C. 1977a. Fauna malacológica marina de Sant Pol de Mar (Litoral N. de la provincia de Barcelona). Primera parte. *Misc. Zool.*, 4 (1): 23-32.
- ALTIMIRA, C. 1977b. Moluscos testáceos recolectados en el litoral del norte de la provincia de Gerona (Mediterráneo occidental español). *Inv. Pesq.*, 41 (3): 569-573.
- ALTIMIRA, C. 1980. Fauna malacológica marina de Sant Pol de Mar (Litoral N. de la provincia de Barcelona). II. *Ibid.*, 44 (2): 297-304.
- ALTIMIRA, C., HUELIN, M. F. & ROS, J. D. 1981. Moluscos bentónicos de les Illes Medes (Girona). I. Sistemàtica. *Butll. Inst. Cat. Hist. Nat.*, 47 (Sec. Zool., 4): 69-75.
- BALLESTEROS, M. 1979. *Bosellia mimetica* Trinchese 1891 y *Elysia timida* Risso 1818 dos sacoglossos nuevos para la fauna ibérica. *P. Dept. Zool. Barcelona*, 4: 13-17.
- BALLESTEROS, M. 1981. Sobre un raro armináceo (Mollusca: Opisthobranchia) de la costa mediterránea española: *Armina maculata* Rafinesque, 1814. *Ibid.*, 6: 27-31.
- BUCQUOY, E., DAUTZENBERG, P. & DOLLFUS, G. 1886. *Les Mollusques Marins du Roussillon*. 1: *Gastéropodes*. Baillièrre. Paris.

- CARUS, J. V. 1889-1893. *Prodromus Faunae Mediterraneae. Sive descriptio animalium maris Mediterranei incolarum*. Schweizerbarthsche. Stuttgart.
- GASULL, L. & CUERDA, J. 1974. Malacología del contenido gástrico de las grandes estrellas de mar. *Bol. Soc. Hist. Nat. Baleares*, 19: 155-175.
- HIDALGO, J. G. 1917. Fauna malacológica de España, Portugal y las Baleares. *Trab. Mus. Nac. Cienc. Nat., ser. Zool.*, 30: 1-752.
- NORDSIECK, F. 1972. *Die europäischen Meeresschnecken (Opisthobranchia mit Pyramidellidae; Rissoacea)*. G. Fischer. Stuttgart.
- PORTMANN, A. 1958. *Bosellia mimetica* Trinchese, *Opisthobranchie* retrouvé en Méditerranée. *Vie Milieu*, 9 (1): 74-80.
- PRUVOT-FOL, A. 1954. *Mollusques Opisthobranches. Faune de France*, 58. Pane Lechevalier. Paris.
- ROS, J. D. 1975. Opisthobranchios (*Gastropoda: Euthyneura*) del litoral ibérico. *Inv. Pesq.*, 39 (2): 269-372.
- ROS, J. D. & ALTIMIRA, C. 1977. Comunidades bentónicas de sustrato duro del litoral NE español. V. Sistemática de moluscos. *Misc. Zool.*, 4 (1): 43-55.
- SCHMEKEL, L. & PORTMANN, A. 1982. *Opisthobranchia des Mittelmeeres. Nudibranchia und Saccoglossa. Fauna e Flora del Golfo di Napoli*, 40. Springer-Verlag. Berlin.
- VAYSSIÈRE, A. 1913. *Mollusques de la France et des Régions voisines. 1.* Bibliothèque de Zoologie, Encyclopédie Scientifique. Doin. Paris.
- WIRZ-MANGOLD, K. & WYSS, U. 1958. Faune marine des Pyrénées-Orientales, 3. Opisthobranches. *Suppl. Vie Milieu*, 9 (3): 1-71.